

Publicat el 18-7-2004 a "Levante - EMV".

"Som misticistes obsessius. Focalitzada i magnificada pel llenguatge, aquesta vena simiesca de sobre capacitat imaginativa sobrealimenta avui quasi tots els afanys humans (...) I ens permet de creure apassionadament en coses tan palesament increïbles com ara els fantasmes, l'astrologia, les abduccions per extraterrestres, el desenvolupament sostenible, el creacionisme i els expedients-X". Morrison, R.: The Spirit in the Gene: Humanity's Proud Illusion and the Laws of Nature, Cornell University Press, 1999, p. 90.

Desenvolupament sostenible: parlar per parlar

Ernest García *

Georgescu-Roegen, el gran economista ecològic, acostumava a dir que la xerrameca omnipresent sobre el desenvolupament sostenible té les mateixes virtuts dormitives que una cançó de bressol, i que la funció principal de tot aquest desori és la d'enterbolir la percepció social dels greus impactes sobre la natura que estan posant en perill la continuabilitat de la vida civilitzada sobre el planeta. De fet, constatem cada dia que, per a les velles ideologies, de dretes o d'esquerres, l'ecologia política (o la simple conservació de sistemes naturals valuosos) continuen sent plats difícils de pair, mentre que l'anunci d'un desenvolupament que siga sostenible no resulta ni de bon tros tan conflictiu. Ben bé s'ho ensumava, el vell rondinaire...El desenvolupament sostenible ha estat, sobretot, l'abracadabra destinat a conjurar màgicament un conflicte que, per a les societats actuals, és difícil de gestionar (amb paraules de Rescher, un dilema de concreció). Un dilema de concreció es produeix quan es considera desitjable un objectiu determinat però tots els mitjans a l'abast per tal d'assolir-lo són indesitjables. És el cas de la princesa del conte que volia casar-se però son pare, el rei, molt rígid i estricte, només li permetia fer-ho amb el príncep hereu d'un dels tres regnes veïns. I un dels prínceps era massa lleig, un altre massa imbècil i el tercer massa groller. En el món d'avui, la protecció del medi ambient es troba en una situació semblant. Al remat, tot l'assumpte de la sustentabilitat es redueix a la recerca d'un equilibri raonable entre els tres factors de la pseudoequació que estableix que l'impacte ambiental és funció de la població, el consum i les tecnologies. Cas d'acceptar, com se sol fer ara, que la pressió humana sobre els sistemes naturals és ja excessiva i que, per tant, la viabilitat de la civilització industrial depèn de reduir aqueixa pressió, hi ha tres línies d'actuació possibles: a) control demogràfic (la forma més pacífica i civilitzada del qual és una natalitat baixa), amb l'objectiu de disminuir la població; b) difusió d'una cultura de la suficiència (moderació de l'impuls adquisitiu, restricció dels desitjos extravagants...), per tal de reduir el consum; i c) millores en l'ecoeficiència, és a dir, satisfacció de les necessitats (a un nivell determinat) amb una reducció del volum físic de la societat i del flux material que la manté. Malauradament, cap dels mitjans al nostre abast no ens ve de gust. El control demogràfic és parcialment acceptat (com a objectiu per a uns altres països), però ni els més optimistes esperen que la població del món pugui establir-se

abans d'arribar als nou o deu mil milions. La reducció del consum es considera políticament impracticable, per tal com ni les empreses ni les poblacions l'acceptarien com una forma de "desenvolupament". L'ecoeficiència sona bé, però tothom hi veu abans els costos que no els beneficis. Resultat: mai no ens avenim amb la natura, tot i que ens passem la vida jurant-li amor etern.

Psicològicament, la situació s'experimenta com un doble vincle (Bateson): el resultat de la vigència de dos manaments contradictoris, que no poden ser obeïts simultàniament. Els manaments corresponents podrien formular-se així: "No et preocupes pels danys a la natura perquè, en cas contrari, t'amenacen l'atur i la misèria" i "protegeix la natura perquè si no ho fas t'amenacen la catàstrofe i l'extinció". No és gens sorprenent, aleshores, l'aparició de valors contradictoris, comportaments erràtics, paràlisi, pors i incapacitat per a l'acció. Tanmateix, l'escissió cultural que se'n deriva és un problema urgent. La recerca col·lectiva d'una redefinició de les prioritats, d'un nou equilibri, de nous principis de construcció social de les necessitats, de noves articulacions institucionals, tendeix a fer-se més i més ineludible. Perquè el preu d'instal·lar-se massa temps en l'escissió és tot justament l'esquizofrènia.

Que tot açò és massa abstracte? No, perquè ensenya una bona lliçó pràctica: cal una certa dosi de paciència. Cal acceptar que una estratègia de sostenibilitat seriosa ha de moure's dins de marges ben estrets. Ha de fer passos concrets, però sovint mínims, en el camí de decreixer, frenar, democratitzar i descentralitzar (Roszak). I per això, perquè els seus marges d'actuació són reduïts, no sempre es distingeix amb facilitat d'una altra cosa que és molt més freqüent: la mera retòrica de legitimació de l'estatu quo. El matís ve al cas perquè, d'un temps ençà, el departament de l'administració autonòmica que té al seu càrrec l'asfaltatge de l'Albufera, la producció de flors i violes al servei de la construcció de megasèquies, la urbanització de l'últim racó del litoral i les travetes al protocol de Kyoto, ens mareja amb un rebombori persistent, farcit de protoestratègies, documents de bases, proclames-manifest i tota mena de cortines de fum. Caldria interpretar-ho com a símptoma d'esquizofrènia? O com a exhibició pura i simple d'impudícia? La disjuntiva és un pèl depriment. Deixem-ho córrer...

* Universitat de València

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>